# FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(andra avdelningen i utökad sammansättning)
14 januari 2004 *

I mål T-109/01,

**Fleuren Compost BV**, Middelharnis (Nederländerna), företrätt av advokaten J. Stuyck,

sökande,

mot

**Europeiska gemenskapernas kommission**, företrädd av V. di Bucci och H. van Vliet, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 2001/521/EG av den 13 december 2000 om den stödordning som Konungariket Nederländerna genomfört till förmån för sex gödselbearbetningsföretag EGT L 189, 2001, s. 13),

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (andra avdelningen i utökad sammansättning),

sammansatt av ordföranden N.J. Forwood samt domarna J. Pirrung, P. Mengozzi, A.W.H. Meij och M. Vilaras,

justitiesekreterare: byrådirektören J. Plingers,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter förhandlingen den 17 juni 2003,

följande

## Dom

### Tillämpliga bestämmelser

1 Artikel 87.1 EG har följande lydelse:

"Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna."

2 Enligt artikel 87.3 c EG kan stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner anses som förenligt med den gemensamma marknaden när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

3 I punkt 4.2.1 i kommissionens meddelande om gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag (EGT C 213, 1996, s. 4) (nedan kallat riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag), föreskrivs att kommissionen i enlighet med undantaget i artikel 87.3 c EG kan tillåta att stöd ges till små och medelstora företag som ligger utanför de områden som är berättigade till nationella regionalstöd, vars omfattning, i bruttobidragsekvivalenter i förhållande till stödberättigande kostnader inte överstiger

— 15 procent för småföretag,

— 7,5 procent för "medelstora företag".

4 Ett företag skall enligt punkt 3.2 i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag uppfylla bland annat följande villkor för att anses som ett litet eller medelstort företag i den mening som avses i dessa riktlinjer:

— Företaget skall antingen ha en årlig omsättning som inte överstiger 40 miljoner euro, eller en årlig balansomslutning som inte överstiger 27 miljoner euro.

— Företaget skall uppfylla kriteriet om oberoende, det vill säga ett enskilt företag eller flera företag gemensamt, som inte uppfyller definitionen på "medelstora företag" eller det lilla företaget, beroende på vad som är relevant, får inte inneha 25 procent eller mer av kapitalet eller rösträtten.

5 Kommissionen erinrade dessutom, i punkt 4.1 i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag, vilken har rubriken "Allmänna principer", om att för att undantaget i artikel 87.3 c EG skall kunna utnyttjas "måste ett statligt stöd först och främst ha karaktären av stimulansstöd. Det kan under inga omständigheter ha som enda syfte att fortlöpande eller periodiskt minska de kostnader som företaget normalt skall stå för och samtidigt bibehålla status quo, vilket är fallet i fråga om driftstöd. Stödet måste också vara nödvändigt för att man skall uppnå de mål som enbart marknadskrafterna inte skulle kunna åstadkomma." Kommissionen klargjorde att "dessa mål skall vara av gemenskapsintresse" och att "stödet [bör] stå i proportion till de hinder som måste övervinnas för att man skall uppnå de socioekonomiska fördelar som är önskvärda ur gemenskapssynpunkt. Dessa positiva effekter bör överträffa stödets skadliga effekter på konkurrens och handel."

6 I kommissionens meddelande om gemenskapens riktlinjer för stöd för miljöskydd (EGT C 72, 1994, s. 3) (nedan kallade riktlinjerna om miljöstöd) anges de kriterier som skall uppfyllas för att ett statligt stöd för miljöskydd skall omfattas av ett av undantagen i artikel 87 EG.

7 Enligt punkt 3.2.3. A i riktlinjerna om miljöstöd kan stöd till miljöskyddsfrämjande investeringar som syftar till att uppfylla nya bindande normer eller andra rättsliga förpliktelser som innebär att anläggningar och utrustning skall anpassas till dessa nya krav godkännas upp till en maximal stödnivå på 15 procent av de stödberättigande kostnaderna brutto. Detta stöd får emellertid

endast beviljas under en begränsad tid och får endast avse anläggningar som har varit i drift i minst två år när de nya normerna eller nya förpliktelserna börjar gälla.

8 Stöd till investeringar som gör det möjligt att uppnå betydligt högre miljöskydd än enligt bindande normer kan enligt punkt 3.2.3. B i riktlinjerna för miljöstöd tillåtas med upp till 30 procent av de stödberättigande kostnaderna brutto.

**Bakgrund till talan**

9 Kommissionen godkände genom beslut av den 6 juli 1989 (nedan kallat beslutet om godkännande) den nederländska stödordningen Bijdrageregeling Proefprojecten Mestverwerking (stödordning avseende pilotprojekt inom området för gödselbearbetning) (nedan kallad BPM-ordningen) för åren 1989–1990. Genom beslut C 17/90 (ex N 88/90) av den 14 december 1990 (EGT C 82, 1991, s. 3) (nedan kallat beslutet om förlängning) förlängde kommissionen i enlighet med undantaget i artikel 92.3 c i EG-fördraget (nu artikel 87.3 c EG i ändrad lydelse) godkännandet av denna ordning så att det även skulle omfatta åren 1990-1994. De nederländska myndigheterna fick således tillstånd att "före år 1995" bevilja investeringsstöd med upp till 35 procent av de stödberättigande kostnaderna för cirka 20 storskaliga gödselbearbetningsanläggningar.

10 Sökanden framställer färsk gödselblandning avsedd för svampodling genom bearbetning av en blandning av häst- och hönsgödsel, gips och halm.

11 Sökanden ansökte den 1 december 1994 hos de nederländska myndigheterna om stöd enligt BPM-ordningen avseende slutna anläggningar för lagring och bearbetning av gödsel.

12 De nederländska myndigheterna bekräftade genom skrivelse av den 5 december 1994 i följande ordalag att de mottagit denna ansökan:

"Jag har mottagit Er ansökan om stöd [enligt BPM-ordningen] den 1 december 1994.

Er ansökan kommer att prövas.

..."

13 Kommissionen fick genom ett flertal klagomål kännedom om de stöd som Nederländerna beviljat gödselbearbetningsprojekt efter den period som omfattades av beslutet om förlängning och kontaktade därför de nederländska myndigheterna. Kommissionen sände den 21 augusti 1995 en skrivelse till de nederländska myndigheterna som svar på deras skrivelse av den 7 augusti 1995. Kommissionens skrivelse hade följande lydelse:

"[Kommissionen] har noterat att något stöd enligt [BPM-ordningen] inte har beviljats efter den 31 december 1994 men att fem ansökningar fortfarande är under behandling.

Eftersom kommissionen har godkänt nämnda ordning endast för åren 1990–1994 skall Ni enligt artikel [88].3 i EG-fördraget inom den angivna fristen underrätta oss om nämnda ordning har tillämpats efter den 31 december 1994. Vänligen bekräfta för kommissionen inom en månad efter mottagande av föreliggande skrivelse att denna anmälningsskyldighet kommer att iakttas.

Det har även kommit till kommissionens kännedom att vissa projekt som beviljats stöd före den 31 december 1994 inte kan genomföras förrän senast den 31 december 1997. Dessa stöd omfattas av kommissionens godkännande."

14 De nederländska myndigheterna underrättade, genom skrivelse av den 21 december 1995, sökanden om att företaget i enlighet med dess ansökan och bestämmelserna i BPM-ordningen beviljats ett stöd med ett belopp på 1 073 925 nederländska gulden (NLG), det vill säga 4,5 procent av det stödberättigande beloppet. Kommissionen underrättades inte om att detta stöd beviljats.

15 Sökanden underrättades genom skrivelse av den 23 april 1996 om att en första delutbetalning av stödet hade gjorts. Sökanden ingav slutavräkning genom skrivelse av den 11 september 1997. Sökanden beviljades ett slutligt stödbelopp genom skrivelse av den 3 oktober 1997.

16 Kommissionen mottog ett nytt klagomål avseende ett stöd som beviljats företaget Industriële Mestverwerkingsnetwerk Noord-Limburg i december 1997 och begärde därför ytterligare upplysningar av de nederländska myndigheterna genom skrivelse av den 22 januari 1998, vilken åtföljdes av två påminnelser av den 15 april och den 29 juli 1998.

17 De nederländska myndigheterna sände den 6 augusti 1998 en skrivelse till kommissionen innehållande en förteckning över projekt för vilka stöd beviljats vid tidpunkter som enligt kommissionen inte omfattades av beslutet om förlängning. I denna förteckning nämndes det stöd som sökanden beviljats.

18 Med stöd av artikel 10.3 i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [88] EG (EGT L 83, s. 1), anmodade kommissionen genom skrivelse av den 15 juli 1999 de nederländska myndigheterna att inom tjugo arbetsdagar inkomma med all information som kommissionen behövde för att kontrollera om de aktuella stödåtgärderna omfattades av BPM-ordningen på av kommissionen godkänt sätt och att ange om ytterligare stöd utbetalats till sådana projekt.

19 De nederländska myndigheterna lämnade genom skrivelser av den 12 och den 19 oktober 1999 vissa upplysningar till kommissionen, men besvarade inte alla de frågor som kommissionen ställt i sin begäran om upplysningar.

20 Kommissionen meddelade Nederländerna genom skrivelse av den 17 maj 2000 sitt beslut att inleda ett formellt granskningsförfarande enligt artikel 88.2 EG avseende sex fall där stöd utbetalats efter den period som omfattades av beslutet om förlängning (nedan kallat beslutet att inleda förfarandet).

21 I enlighet med artikel 26.2 i förordning nr 659/1999 offentliggjordes detta beslut den 23 september 2000 (EGT C 272, s. 22), och berörda parter anmodades därvid att inom en månad från offentliggörandet inkomma med synpunkter på det aktuella stödet (nedan kallat anmodan att inkomma med synpunkter).

22 Varken sökanden eller andra berörda parter har inkommit med synpunkter till kommissionen till följd av detta offentliggörande.

23 Kommissionen fattade den 13 december 2000 beslut 2001/521/EG om den stödordning som Konungariket Nederländerna genomfört till förmån för sex gödselbearbetningsföretag (nedan kallat det ifrågasatta beslutet). Detta beslut, som delgavs Nederländerna med numret K(2000) 4070, offentliggjordes den 11 juli 2001 (EGT L 189, 2001, s. 13).

24 I artikel 1 i det ifrågasatta beslutet anges att "[d]et stöd som Nederländerna genomfört till förmån för gödselbearbetningsfabrikerna Ferm-o-Feed BV, Fleuren Compost BV, Vloet Oploo BV, Smith Markelo, Arev Venhorst och Memon KPI till ett belopp av 2 501 089 euro är oförenligt med den gemensamma marknaden".

25 I artikel 2.1 i det ifrågasatta beslutet föreskrivs att "Nederländerna skall vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att från stödmottagaren återkräva det stöd som avses i artikel 1 och som olagligen redan utbetalats till stödmottagaren".

26 De nederländska myndigheterna underrättade sökanden om det ifrågasatta beslutet genom skrivelse av den 9 mars 2001. Sökanden har uppgivit att den mottog skrivelsen den 12 mars 2001, eller ungefär vid denna tidpunkt.

## Förfarande och parternas yrkanden

27 Sökanden har, genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 18 maj 2001, väckt förevarande talan och har därvid yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara det ifrågasatta beslutet, åtminstone i den del det angår sökanden,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

28 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

29 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (andra avdelningen i utökad sammansättning) att inleda det muntliga förfarandet och anmodade, som en processledningsåtgärd enligt artikel 64 i förstainstansrättens rättegångsregler, kommissionen att inkomma med vissa handlingar. Kommissionen efterkom denna begäran inom den föreskrivna fristen.

30 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid förhandlingen den 17 juni 2003.

## Rättslig bedömning

31 Sökanden har anfört sju grunder till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring. Den första grunden avser åsidosättande av artikel 87.1 EG och en uppenbart oriktig bedömning. Den andra grunden avser åsidosättande av artikel 88 EG och av rättssäkerhetsprincipen. Den tredje grunden avser åsidosättande av beslutet om förlängning. Den fjärde grunden avser åsidosättande av artikel 87.3 c EG och en uppenbart oriktig bedömning. Den femte grunden avser åsidosättande av motiveringsskyldigheten. Den sjätte grunden avser åsidosättande av principen om skydd för berättigade förväntningar. Den sjunde grunden avser åsidosättande av rätten att yttra sig.

### *Den första grunden avseende åsidosättande av artikel 87.1 EG och en uppenbart oriktig bedömning*

#### Det ifrågasatta beslutet

32 Kommissionen gav följande redogörelse i skälen 21–24 i det ifrågasatta beslutet:

"(21) Det av den nederländska regeringen beviljade investeringsstödet avsåg att möjliggöra och främja investeringar i gödselfaciliteter och gynnade således de berörda företagen. Efter bearbetning skall stallgödseln saluföras

framför allt i form av torkat gödsel i kornform. Gödselbearbetningsfabrikerna konkurrerar med andra producenter av organiska och kemiska gödningsmedel. Eftersom detta ekonomiska incitament förstärker dessa företags ekonomiska ställning hotar det att snedvrida konkurrensen på den inre marknaden eftersom stallgödsel som används som gödningsmedel konkurrerar med andra organiska gödningsmedel.

(22) Enligt en studie av avsättningsmöjligheterna för bearbetat gödsel från Nederländerna som utfördes 1990 för det berörda nederländska ministeriet, utsätts stallgödsel och vegetabiliskt gödningsmedel inte bara av lokal konkurrens, utan konkurrerar också på de franska, spanska, portugisiska, italienska och grekiska marknaderna. Under perioden 1988-1990 uppgick den nederländska andelen av den totala EG-handeln med dessa produkter till mellan 44 och 60%. Den nederländska exporten av bearbetad stallgödsel till andra medlemsstater kommer enligt prognoserna att växa, framför allt på grund av de ovannämnda projekten.

(23) Trots kommissionens begäran om upplysningar har de nederländska myndigheterna inte tagit fram nödvändig information om marknadssituationen för vart och ett av företagen. Detta skulle ha möjliggjort en bedömning av vilken påverkan varje företag har på marknaden för gödselbearbetning och gödningsmedel. Därför baserar kommissionen sin bedömning på uppgifter som gäller för hela marknaden, i enlighet med vad som angivits ovan.

(24) Stödet kan således påverka handeln mellan medlemsstaterna i denna sektor och utgör därför statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget."

Parternas argument

33 Sökanden har för det första anfört att det omtvistade stödet inte har bidragit till att öka företagets produktion utan att det endast var avsett och har använts till att utrusta sökandens produktionsanläggningar med hänsyn till miljökraven.

34 Sökanden har för det andra anfört att det omtvistade stödet inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

35 De nederländska myndigheternas krav på att sökanden skall framställa gödningsmedel i slutna anläggningar för att undvika dålig lukt medför att produkten blir så dyr att den blir svår, rent av omöjlig, att exportera. Sökanden har i sin replik klargjort att den exporterar knappt två procent av den framställda gödselblandningen och att export sker uteslutande till Belgien. Sökanden har vidare anfört att de höga transportkostnaderna och risken att gödselblandningen jäser under transporten medför att transporter på över 200 kilometer är ointressanta från ekonomisk synpunkt.

36 Sökanden har för det tredje anfört att det omtvistade stödet varken snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen på den gemensamma marknaden.

37 Sökanden har därvid gjort gällande att dess produkter på grund av deras särskilda art och användningsområde, nämligen svampodling, inte konkurrerar med organiska och kemiska gödningsmedel. I sin replik har sökanden vidare bestridit relevansen av den studie som åberopats i skäl 22 i det ifrågasatta beslutet. Denna studie rörde nämligen endast animaliska gödningsmedel, vilka enligt sökanden inte är lämpliga för svampodling.

38 Utöver dessa tre argument har sökanden gjort gällande att kommissionen, innan den fattade ett beslut som gick sökanden emot, borde ha insisterat på att de nederländska myndigheterna skulle lämna de upplysningar som skulle ha möjliggjort för kommissionen att bedöma den verkliga påverkan på handeln mellan staterna och att kommissionen, för det fall dessa myndigheter vidhöll sin vägran, borde ha begärt att sökanden själv lämnade dessa upplysningar. Sökanden anser därför att den inte kan kritiseras för att den inte uppmärksammat och således heller inte för att den inte reagerade på anmodan att inkomma med synpunkter. Sökanden anser nämligen att den hade rätt att förvänta sig att Nederländerna vidtog nödvändiga åtgärder och lämnade lämpliga upplysningar. Sökanden anser även att den medlemsstat som beviljar stödet är skyldig att underrätta stödmottagarna om sådana åtgärder och har härvid påpekat att kommissionen i sin skrivelse avseende inledandet av förfarandet hade anmodat de nederländska myndigheterna att utan dröjsmål delge de potentiella stödmottagarna en kopia av nämnda skrivelse.

39 Kommissionen har tillbakavisat alla dessa argument och har huvudsakligen hänvisat till skälen 21–24 i det ifrågasatta beslutet.

Förstainstansrättens bedömning

40 Vad för det första gäller sökandens påstående att kommissionen inte insisterade tillräckligt på att få information (se ovan punkt 38), påpekar förstainstansrätten att kommissionen under det granskningsförfarande som föreskrivs i artikel 88.2 EG skall ge berörda parter tillfälle att yttra sig.

41 Domstolen har inom ramen för tillämpningen av denna bestämmelse funnit att offentliggörande av ett meddelande i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* är ett lämpligt sätt att upplysa alla berörda parter om att ett förfarande inletts (domstolens dom av den 14 november 1984 i mål 323/82, Intermills mot

kommissionen, REG 1984, s. 3809, punkt 17; svensk specialutgåva, volym 7, s. 685, och av den 24 september 2002 i de förenade målen C-74/00 P och C-75/00 P, Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, REG 2002, s. I-7869, punkt 80). Syftet med meddelandet är att från de berörda parterna få alla uppgifter som kan vägleda kommissionen i dess framtida handlande (domstolens dom av den 12 juli 1973 i mål 70/72, kommissionen mot Tyskland, REG 1973, s. 813, punkt 19; svensk specialutgåva, volym 2, s. 117). Ett sådant förfarande säkerställer även att de övriga medlemsstaterna och de berörda kretsarna inom näringslivet lämnas tillfälle att yttra sig (domstolens dom av den 20 mars 1984 i mål 84/82, Tyskland mot kommissionen, REG 1984, s. 1451, punkt 13; svensk specialutgåva, volym 7, s. 565).

42 Förfarandet för kontroll av statligt stöd är emellertid med beaktande av dess allmänna systematik ett förfarande som har inletts gentemot den medlemsstat som, enligt dess gemenskapsrättsliga förpliktelser, är ansvarig för beviljandet av stödet (domstolens dom av den 10 juli 1986 i mål 234/84, Belgien mot kommissionen, kallad domen i målet Meura, REG 1986, s. 2263, punkt 29, svensk specialutgåva, volym 8, s. 691, och domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 81).

43 I förfarandet för kontroll av statligt stöd har andra berörda än den berörda medlemsstaten endast den roll som det erinras om ovan i punkt 41 och de kan i detta avseende inte själva göra anspråk på ett sådant kontradiktoriskt förfarande med kommissionen som det som har inletts till förmån för nämnda medlemsstat (domstolens dom av den 2 april 1998 i mål C-367/95 P, kommissionen mot Sytraval och Brink's France, REG 1998, s. I-1719, punkt 59, och domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 82).

44 Inte i någon bestämmelse avseende förfarandet för kontroll av statligt stöd ges stödmottagaren en särskild roll bland dem som är berörda. Förstainstansrätten påpekar i detta avseende att förfarandet för kontroll av statligt stöd inte är ett förfarande som har inletts "mot" stödmottagaren eller stödmottagarna och som innebär att denna eller dessa kan göra anspråk på sådana rättigheter som i sig är så vidsträckta som rätten till försvar (domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 83).

45 Om kommissionen i beslutet att inleda det förfarande som föreskrivs i artikel 88.2 EG har gjort en tillfredsställande preliminär analys, i vilken kommissionen har angivit skälen till att den hyser tvivel om huruvida stödet i fråga är förenligt med den gemensamma marknaden, ankommer det på den berörda medlemsstaten och, i förekommande fall, på stödmottagaren att inkomma med uppgifter som visar att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden och att eventuellt lyfta fram särskilda omständigheter avseende återbetalning av redan utbetalt stöd för det fall kommissionen skulle kräva detta (se analogt domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 170).

46 Sökanden har i förevarande fall inte gjort gällande att beslutet att inleda förfarandet var otillräckligt motiverat så att sökanden inte kunde göra gällande sina rättigheter på ett effektivt sätt. Förstainstansrätten konstaterar för övrigt att de omständigheter som återgivits i skälen 21–24 i det ifrågasatta beslutet i huvudsak redan angivits i punkt 3.2 i beslutet att inleda förfarandet.

47 Förstainstansrätten finner således att kommissionen inte har åsidosatt någon av stödmottagarens rättigheter när den såsom i förevarande fall har gjort det offentliggörande som nämns ovan i punkt 41, det vill säga när den har uppmanat bland andra stödmottagaren att yttra sig och då nämnda stödmottagare, såsom det har fastställts ovan i punkt 22, inte har använt sig av denna möjlighet (domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 169). Kommissionen kan nämligen heller inte hållas ansvarig för den berörda statens underlåtenhet att delge stödmottagaren en kopia av skrivelsen avseende inledandet av förfarandet.

48 Även om artikel 88.2 EG innebär att kommissionen åläggs en skyldighet att inhämta yttranden från berörda parter innan den fattar beslut, innebär den inte att nämnda institution inte har rätt att fastställa att ett stöd är oförenligt med den

gemensamma marknaden när några sådana yttranden inte har lämnats (domstolens dom av den 19 september 2002 i mål C-113/00, Spanien mot kommissionen, REG 2002, s. I-7601, punkt 39).

49 Kommissionen kan heller inte kritiseras för att den inte har beaktat eventuella faktiska eller rättsliga förhållanden som skulle ha kunnat åberopas under det administrativa förfarandet men som inte har åberopats, eftersom den inte har någon skyldighet att ex officio föreställa sig vilka omständigheter som skulle ha kunnat åberopas (se, för ett liknande resonemang domen i det ovan i punkt 43 nämnda målet kommissionen mot Sytraval och Brink's France, punkt 60).

50 I den mån som sökanden till stöd för sin talan har åberopat uppgifter som inte var tillgängliga när det ifrågasatta beslutet fattades eller som inte har kommit till kommissionens kännedom under det administrativa förfarandet, erinrar förstainstansrätten om att vid en talan om ogiltigförklaring enligt artikel 230 EG skall gemenskapsrättsaktens lagenlighet bedömas i förhållande till de faktiska och rättsliga omständigheter som rådde den dag då rättsakten antogs (domstolens dom av den 7 februari 1979 i de förenade målen 15/76 och 16/76, Frankrike mot kommissionen, REG 1979, s. 321, punkt 7, förstainstansrättens dom av den 25 juni 1998 i de förenade målen T-371/94 och T-394/94, British Airways m.fl. mot kommissionen, REG 1998, s. II-2405, punkt 81).

51 Enligt rättspraxis skall således lagenligheten av ett beslut avseende stöd bedömas mot bakgrund av de upplysningar som kommissionen förfogade över när den antog beslutet (domen i det ovan i punkt 42 nämnda målet Meura, punkt 16, och domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 168). En medlemsstat har således inte rätt att inför gemenskapsdomstolarna åberopa omständigheter som inte har angivits under det administrativa förfarande som föreskrivs i artikel 88 EG (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 14 september 1994 i de förenade målen C-278/92–C-280/92, Spanien mot kommissionen, REG 1994, s. I-4103, punkt 31, och av den 13 juni 2002 i mål C-382/99, Nederländerna mot kommissionen, REG 2002, s. I-5163, punkterna 49 och 76).

52 Det framgår emellertid inte mot bakgrund av de uppgifter om de faktiska och rättsliga förhållandena som givits kommissionen eller som denna förfogade över då den fattade det ifrågasatta beslutet att kommissionen på något vis gjorde en oriktig bedömning då den med den motivering som gavs i skälen 21–24 i nämnda beslut slog fast att den omtvistade subventionen utgör ett statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG, att detta stöd påverkar handeln mellan medlemsstaterna och att det snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion.

53 Även om de argument som sökanden framfört för första gången i förevarande förfarande skulle kunna beaktas, skall det för det första påpekas att begreppet stöd omfattar de fördelar som beviljas av offentliga myndigheter och som under olika former lättar bördor som normalt belastar budgeten i ett företag (domstolens dom av den 26 september 1996 i mål C-241/94, Frankrike mot kommissionen, REG 1996, s. I-4551, punkt 34). De subventioner som beviljats enligt BPM-ordningen motsvarar obestridligen denna beskrivning.

54 Det saknar däremot betydelse om syftet med denna ordning är att hjälpa företagen att uppfylla sina rättsliga förpliktelser avseende miljöskyddet. Det framgår nämligen av fast rättspraxis att det i artikel 87.1 EG inte görs åtskillnad mellan statliga åtgärder med hänsyn till deras orsaker eller syften, utan de definieras i stället med utgångspunkt från vilka verkningar de har (domstolens dom av den 2 juli 1974, i mål 173/73, Italien mot kommissionen, REG 1974, s. 709, punkt 27, svensk specialutgåva, volym 2, s. 321, och domen i det ovan i punkt 51 nämnda målet Nederländerna mot kommissionen, punkt 61). Utan att det påverkar frågan huruvida riktlinjerna för miljöstöd skall tillämpas i förevarande fall, vilken skall bedömas vid prövningen av den fjärde grunden, är det faktum att de subventioner som beviljats enligt BPM-ordningen främjar ett förbättrat miljöskydd följaktligen inte tillräckligt för att de skall undgå att betecknas som stöd i den mening som avses i artikel 87 EG.

55 Förstainstansrätten lämnar för det andra sökandens argument att handeln mellan medlemsstaterna inte påverkas utan avseende. Sökanden uppgav nämligen själv för de nederländska myndigheterna i sin ansökan om subventioner enligt BPM-ordningen att företagets export var "tillfredsställande på grund av efterfrågan från Belgien och Tyskland". Det anges även i rapporten av den rådgivande kommittén för gödselbearbetning (Adviescommissie Mestverwerking) av den 22 maj 1995, vilken överlämnades till de nederländska myndigheterna vid prövningen av ansökan om stöd, att sökanden exporterar sin gödselblandning "bland annat till Tyskland". Det skall således konstateras att även om den exakta andelen av sökandens produktion som exporteras är okänd, deltar sökanden likväl fullt ut i handeln inom gemenskapen genom att exportera betydande mängder gödselblandning till andra medlemsstater.

56 Vad för det tredje gäller sökandens argument att ifrågavarande stöd varken snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen på den gemensamma marknaden skall det heller inte beaktas, eftersom nämnda stöd i vart fall innebär att de stödmottagande producenterna får minskade produktionskostnader, vilket innebär att handeln med denna produkt kan påverkas.

57 Om ett stöd som ges av en stat eller med hjälp av statliga medel stärker ett företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln inom gemenskapen, skall dessutom denna handel anses påverkas av detta stöd (domstolens dom av den 17 september 1980 i mål 730/79, Philip Morris mot kommissionen, REG 1980, s. 2671, punkt 11, svensk specialutgåva, volym 5, s. 303, och av den 21 mars 1991 i mål C-303/88, Italien mot kommissionen, REG 1991, s. I-1433, punkt 27, svensk specialutgåva, volym 9, s. 115). Så är fallet här, eftersom alla andra företag än dem som omfattas av den omtvistade regeln endast kan finansiera nya investeringar på mindre fördelaktiga villkor, vare sig företagen är etablerade i Nederländerna eller i en annan medlemsstat.

58 I motsats till vad sökanden har gjort gällande räcker det ifrågasatta beslutets motivering, vilken återgivits ovan i punkt 32, för att klargöra det omtvistade

stödets inverkan på konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna, eftersom det avser en produkt som är av sådan art att den kan bli föremål för transaktioner mellan medlemsstaterna. Det skall tilläggas att, såsom kommissionen med rätta har påpekat i sitt svaromål, en verksamhetsradie på 200 kilometer runt produktionsanläggningen möjliggör för sökanden att nå olika orter i Belgien och Tyskland. Det omtvistade stödet innebär vidare en fördel för sökanden i förhållande till företagets utländska konkurrenter som önskar exportera till Nederländerna. Det framgår slutligen på intet sätt av den studie som åberopats i skäl 22 i det ifrågasatta beslutet att denna studie endast rörde animaliska gödningsmedel som inte kan användas vid svampodling.

59 Av det ovan anförda framgår att kommissionen styrkt det omtvistade stödets inverkan på konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna.

60 Med beaktande av samtliga omständigheter finner förstainstansrätten att talan inte skall bifallas på den första grunden.

*Den andra och den tredje grunden avseende åsidosättande av artikel 88 EG och rättssäkerhetsprincipen respektive beslutet om förlängning*

61 Den andra och den tredje grunden skall prövas gemensamt, eftersom de i huvudsak avser frågan huruvida det omtvistade stödet omfattas av tillämpningsområdet i tiden (*ratione temporis*) för beslutet om förlängning.

Det ifrågasatta beslutet

62 Kommissionen uppgav följande i skälen 17–20 i det ifrågasatta beslutet:

"(17) För att fastställa om stödet till de sex berörda företagen bör betraktas som befintligt stöd har kommissionen först undersökt huruvida BPM-ordningen är tillämplig på de ovannämnda projekten.

(18) Den huvudsakliga juridiska frågan i dessa sex ärenden är skillnaderna i tolkningen av vad som utgör det juridiskt bindande beslutet om att stöd beviljats. Även om de nederländska myndigheterna hävdar att det juridiskt bindande beslut varmed behöriga instanser utlovar stöd är beslutsbrevet, menar de att alla de aktuella bidragen för vilka ett beslutsbrev avsänts efter den 31 december 1994 omfattas av BPM-ordningen eftersom bekräftelsebrevet avsändes före detta slutdatum.

(19) Efter en grundlig undersökning av dokumenten i det administrativa förfarandet gällande ovanstående ärenden anser kommissionen att det juridiskt bindande beslutet är beslutsbrevet. Bekräftelsebrevet är endast en bekräftelse på att stödansökan mottagits, som sänds utan någon prövning av huruvida villkoren i ordningen är uppfyllda. Dessutom är beviljandet av stöd avhängigt en bedömning från en rådgivande kommitté bestående av företrädare från olika ministerier. Först sedan denna bedömning på nationell nivå skett i denna kommitté sände den behöriga myndigheten

(ministeriet för jordbruk, naturminnesvård och fiske) ut ett beslutsbrev med angivelse av beloppet för de stödberättigande kostnaderna jämte stödbelopp och bidragsvillkor. Analysen av de olika stegen i proceduren visade alltså att stödet inte automatiskt tilldelas alla ansökande, utan endast efter behöriga myndigheters diskretionära beslut.

(20) Således anser kommissionen att beslutsbrevets (toekenningsbrief) avsändningsdatum gäller som det datum då stödet beviljades, vilket de nederländska myndigheterna i första hand också hade bekräftat. Således omfattas det stöd som beviljats de sex gödselbearbetningsfabrikerna inte av [BPM-]ordningen och måste anses vara olagligt stöd som strider mot artikel 88.3 i EG-fördraget."

Parternas argument

63 Sökanden har i huvudsak gjort gällande att de nederländska myndigheterna, till skillnad från vad kommissionen hävdade i det ifrågasatta beslutet, bekräftade att stödet beviljats före den 31 december 1994. Detta stöd borde således anses som befintligt stöd i den mening som avses i artikel 88.3 EG och artikel 1 b i förordning nr 659/1999. Genom att anta det ifrågasatta beslutet åsidosatte kommissionen därför såväl artikel 88 EG och rättssäkerhetsprincipen (den andra grunden) som sitt eget beslut om förlängning (den tredje grunden).

64 När de nationella myndigheterna inom den tid för vilken kommissionen godkänt en stödordning bekräftar att den som ansökt om stöd skall beviljas detta, innebär rättssäkerhetsprincipen enligt sökanden att kommissionen inte senare får invända

att detta stöd inte omfattas av tillämpningsområdet i tiden (*ratione temporis*) för godkännandet när det, såsom i förevarande fall, är klarlagt att alla villkor för stödets beviljande var uppfyllda.

65 Sökanden har i sin replik även hänvisat till ett dokument härrörande från de nederländska myndigheterna, vilket har rubriken "Motivering till den officiella tidningen avseende ändringen den 13 oktober 1994". Det framgår nämligen tydligt av detta dokument att ansökningar som ingivits före den 1 januari 1995 enligt de nederländska myndigheterna skulle prövas inom ramen för BPM-ordningen och att de omfattades av kommissionens godkännande.

66 I sina yttranden vid förhandlingen med avseende på de handlingar som kommissionen inlämnat på förstainstansrättens begäran (se ovan punkt 29) påtalade sökanden vidare att beslutet om förlängning var oklart i fråga om fristen för att bevilja stöd enligt BPM-ordningen. Enligt sökanden framgår det inte tydligt vare sig av beslutet om förlängning eller av den förgående skriftväxlingen mellan kommissionen och de nederländska myndigheterna att de nationella besluten att bevilja stöd enligt BPM-ordningen nödvändigtvis skulle fattas före den 31 december 1994.

67 Kommissionen har tillbakavisat alla dessa argument och har huvudsakligen hänvisat till skälen 17–20 i det ifrågasatta beslutet.

Förstainstansrättens bedömning

68 För att bedöma den andra och den tredje grunden skall förstainstansrätten först fastställa tillämpningsområdet i tiden (*ratione temporis*) för beslutet om förlängning.

69 Det skall inledningsvis påpekas att den ständiga representationen för Nederländerna vid Europeiska gemenskaperna, i sin skrivelse till kommissionen av den 1 mars 1990 avseende anmälan om den planerade förlängningen av BPM-ordningen, uppgav att "[b]eslutet att bevilja detta stöd motiveras av att det är absolut nödvändigt att före år 1995 få till stånd en gödselbearbetningskapacitet på åtminstone sex miljoner ton".

70 I en skrivelse till kommissionen av den 17 april 1990, i vilken det redogjordes för de ändringar i BPM-ordningen som vidtagits i samband med förlängningen av denna, uppgav den ständiga representationen för Nederländerna dessutom som svar på en fråga från kommissionen avseende giltighetstiden av den sålunda ändrade ordningen att denna i princip skulle gälla "fram till år 1995" ("tot 1995"). De särskilda stödåtgärderna enligt denna ordning kunde beviljas "till och med år 1994" ("tot en met 1994"). Som svar på en fråga från kommissionen avseende det antal pilotanläggningar som skulle omfattas av denna ordning uppgavs slutligen att ett tjugotal anläggningar berördes "under tiden fram till år 1995" ("in de periode tot 1995").

71 Det skall vidare påpekas att, såsom det framgår av lydelsen av beslutet om förlängning, detta beslut var avsett att ge tillstånd till investeringsstöd som den nederländska regeringen "avsåg att bevilja företag för gödselbearbetning [under tiden mellan] år 1990 och år 1994" i syfte att skapa "de första tjugo storskaliga bearbetningsanläggningarna före år 1995".

72 Förstainstansrätten konstaterar således att endast det stöd enligt BPM-ordningen som beviljats under perioden mellan år 1990 och år 1994, och i vart fall före år 1995, omfattas av beslutet om förlängning.

73 För att avgöra huruvida det omtvistade stödet omfattas av detta besluts tillämpningsområde i tiden (*ratione temporis*), såsom detta fastställts i föregående punkt, skall det följaktligen bedömas huruvida stödet kan anses ha beviljats före år 1995.

74 Kommissionen har härvid med rätta ansett att det avgörande kriteriet är det som avser "det juridiskt bindande beslut varmed behöriga [nationella] instanser utlovar stöd" (se skäl 19 i det ifrågasatta beslutet vilket återgivits ovan i punkt 62).

75 Det är däremot uteslutet att enbart skrivelsen av den 5 december 1994, varigenom mottagandet av ansökan om det aktuella stödet bekräftas för sökanden, räcker för att det skall anses att detta stöd beviljats före år 1995, vilket är den nederländska regeringens ståndpunkt (se skäl 18 i det ifrågasatta beslutet vilket återgivits ovan i punkt 62). Såväl beslutet om förlängning som regeln om att undantag från det allmänna förbudet mot statligt stöd skall tolkas restriktivt hindrar att tillämpningstiden för den godkända stödordningen på detta sätt förlängs.

76 Sökandens argument med avseende på rättssäkerheten vilar på den förutsättningen att de nederländska myndigheterna bekräftat att sökanden beviljats det omtvistade stödet genom skrivelse av den 5 december 1994. Denna förutsättning är oriktig och argumentet stöds därför inte av de faktiska omständigheterna. Det framgår nämligen av själva lydelsen (se ovan punkt 12) av de nederländska myndigheternas skrivelse av den 5 december 1994 att denna endast är en bekräftelse på att de mottagit sökandens ansökan om subventioner som sänts till sökanden utan någon föregående prövning. En sådan skrivelse är på intet sätt bindande för avsändaren vad gäller beviljandet av den begärda subventionen vilken, såsom kommissionen med rätta påpekade i skäl 19 i det ifrågasatta beslutet, därefter skall bli föremål för prövning och beslut av de behöriga myndigheterna. Beslutet att bevilja stödet fattades i förevarande fall den, eller omkring den, 21 december 1995 vilket är det datum då sökanden underrättades om detta beslut (se ovan punkt 14).

77 Av det ovan anförda följer att stödet inte kan anses ha beviljats före år 1995 och att det således inte omfattades av beslutet om förlängning.

78 Denna slutsats vederläggs inte av den omständigheten att det i artikel 15.4 i BPM-ordningen, såsom denna hade kodifierats efter de ändringar som den 7 augusti 1989, den 15 maj 1991, den 13 april 1992, den 8 mars 1994 och den 19 oktober 1994 gjorts i den ursprungliga versionen av den 29 april 1988, anges att "[a]nsökan om [stöd] kan insändas till den 31 december 1994".

79 Förstainstansrätten konstaterar nämligen att, till skillnad från den kodifierade versionen, denna angivelse inte gjordes i de tidigare versionerna av BPM-ordningen och särskilt de som låg till grund för beslutet om godkännande och beslutet om förlängning. Denna angivelse infördes i artikel 15.4 i BPM-ordningen först vid den ändring av ordningen som gjordes den 13 oktober 1994 som offentliggjordes i *Nederlandse Staatscourant* av den 19 oktober 1994. De nederländska myndigheterna underrättade kommissionen om ändringen genom skrivelse av den 10 november 1994. Kommissionen invände i sin svarsskrivelse av den 16 december 1994 genast mot denna ändring och framhöll att eventuella finansiella åtaganden enligt BPM-ordningen efter den 31 december 1994 borde anses som en förlängning, vilken i enlighet med artikel 93.3 i EG-fördraget skulle anmälas till kommissionen.

80 Det kan emellertid inte anses tillåtet att en medlemsstat, genom att efter kommissionens godkännande införa ändringar i en stödordning, ensidigt utvidgar räckvidden av detta godkännande.

81 Vad slutligen gäller sökandens argument med avseende på dokumentet med rubriken "Motivering till den officiella tidningen avseende ändringen den 13 oktober 1994" (se ovan punkt 65) skall detta med hänvisning till punkt 143 nedan lämnas utan avseende, eftersom det uteslutande har sin grund i sökandens eventuella berättigade förväntningar på att det omtvistade stödet var rättsenligt på grund av de nederländska myndigheternas försäkringar.

82 Det har mot bakgrund av samtliga ovan anförda omständigheter inte framkommit att kommissionen har åsidosatt artikel 88.3 EG, beslutet om förlängning eller rättssäkerhetsprincipen genom att i det ifrågasatta beslutet slå fast att det aktuella stödet var oförenligt med den gemensamma marknaden.

83 Talan skall således inte bifallas på den andra och den tredje grunden.

*Den fjärde grunden avseende åsidosättande av artikel 87.3 c EG och en uppenbart oriktig bedömning*

84 Denna grund består av tre delar vilka avser åsidosättande av artikel 87.3 c EG, en uppenbart oriktig bedömning av huruvida det omtvistade stödet är förenligt med riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag, respektive en uppenbart oriktig bedömning av huruvida det omtvistade stödet är förenligt med riktlinjerna för miljöstöd.

Den första delgrunden avseende åsidosättande av artikel 87.3 c EG

— Parternas argument

85 Sökanden har genom den första delgrunden i huvudsak gjort gällande att det omtvistade stödet uppfyller de materiella villkoren i BPM-ordningen och att kommissionen därför borde ha tillämpat undantaget i artikel 54.3 c EG beträffande sökanden.

86 Kommissionen har tillbakavisat detta argument.

— Förstainstansrättens bedömning

87 I den mån som sökanden har utgått från förutsättningen att det aktuella stödet omfattades av beslutet om förlängning sammanfaller den fjärde grundes första del med den tredje grunden och talan skall därför av samma skäl som anförts i fråga om den tredje grunden inte bifallas på den fjärde grundens första del.

88 Sökanden har för övrigt medgivit i sin replik att BPM-ordningen gällde endast fram till slutet av år 1994. Sökanden har emellertid på nytt framhållit att den inte fick kännedom om detta förrän under förfarandet, eftersom de nederländska myndigheterna enligt sökanden hela tiden låtit förstå att det räckte att inge ansökan om stöd före den 1 januari 1995 för att stödet skulle omfattas av den godkända BPM-ordningen.

89 Det räcker i detta hänseende att på nytt hänvisa till punkt 143 nedan, eftersom detta argument i sak inte skiljer sig från det argument som förstainstansrätten redogjort för ovan i punkt 65 och underkänt ovan i punkt 81.

90 Förstainstansrätten erinrar för det första dessutom om att kommissionen har ett betydande utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpningen av artikel 87.3 EG, vars tillämpning skall innefatta ekonomiska och sociala bedömningar som skall göras i ett gemenskapssammanhang (se bland annat domstolens dom av den 19 september 2000 i mål C-156/98, Tyskland mot kommissionen, REG 2000, s. I-6857, punkt 67, och av den 7 mars 2002 i mål C-310/99, Italien mot kommissionen, REG 2002, s. I-2289, punkt 45). För det andra kan inte gemenskapsdomstolarna, vid kontrollen av om denna befogenhet utövas på ett rättsenligt sätt, ersätta den behöriga myndighetens bedömning med sin egen, utan de skall begränsa sig till att pröva om den behöriga myndigheten har gjort en uppenbart oriktig bedömning eller har gjort sig skyldig till maktmissbruk (se domstolens dom av den 7 mars 2002 i det ovannämnda målet Italien mot kommissionen, punkt 46, och av den 12 december 2002 i mål C-456/00, Frankrike mot kommissionen, REG 2002, s. I-11949, punkt 41, och förstain-

stansrättens dom av den 13 juni 2000 i de förenade målen T-204/97 och T-270/97, EPAC mot kommissionen, REG 2000, s. II-2267, punkt 97).

91 Förutom påståendet att det omtvistade stödet uppfyllde de materiella villkoren enligt BPM-ordningen, vilket saknar relevans vid bedömningen, eftersom stödet såsom det har konstaterats ovan inte omfattades av beslutet om förlängning, har sökanden inom ramen för den fjärde grundens första del inte åberopat någon omständighet som leder till slutsatsen att kommissionen har överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning då den slog fast att ifrågavarande stöd inte uppfyllde villkoren för undantagen i artikel 87.3 EG.

92 Talan skall således inte bifallas på den fjärde grundens första del.

Den andra delgrunden avseende en uppenbart oriktig bedömning av huruvida det omtvistade stödet är förenligt med riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag

— Det ifrågasatta beslutet

93 Kommissionen gav i skälen 34 och 35 i det ifrågasatta beslutet följande redogörelse avseende frågan huruvida det aktuella stödet var förenligt med riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag:

"34) Endast för Fleuren Compost BV låg stödnivån under det maximibelopp som fastställs i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag. De nederländska myndigheterna har dock inte visat

att detta företag uppfyller kriterierna i punkt 3.2 i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag, trots de tvivel i fråga om storleken på de berörda företagen som kommissionen framförde i sin begäran om upplysningar i samband med att beslut fattades om att inleda ett förfarande.

(35) De nederländska myndigheterna har alltså inte lämnat bevis för att de sex företagen uppfyller kriterierna i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag. De har heller inte motiverat stödet på denna grund. Dessutom lämnade de inte några belägg för att ... principen i punkt 4.1 i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag efterlevts. Således anser kommissionen att gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag inte är tillämpliga."

— Parternas argument

94 Sökanden har i sin ansökan uppgivit att den är beredd att bevisa för förstainstansrätten att den, till skillnad från vad som anges i det ifrågasatta beslutet, uppfyller de kriterier som anges i punkt 3.2 i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag. Sökanden har därför gjort gällande att kommissionen gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den konstaterade att det aktuella stödet är oförenligt med den gemensamma marknaden. Kommissionen påpekade i sitt svaromål att sökanden inte hade förebringat någon bevisning till stöd för sitt påstående under det administrativa förfarandet och att den fortfarande inte hade gjort det under förevarande förfarande. Sökanden uppgav därför i sin replik att den endast "i andra hand" skulle göra detta. Sökanden vidhöll under förhandlingen att den är ett litet familjeföretag men förebringade emellertid inte någon ytterligare bevisning till stöd för detta påstående.

95 Kommissionen har i huvudsak hänvisat till skälen 34 och 35 i det ifrågasatta beslutet och har framhållit att sökanden fortfarande inte har förebringat någon bevisning till stöd för sina påståenden.

— Förstainstansrättens bedömning

96 Förstainstansrätten erinrar om att lagenligheten av ett beslut avseende stöd skall bedömas mot bakgrund av de upplysningar som kommissionen förfogade över när den antog beslutet (se den rättspraxis som omnämnts ovan i punkt 51 och förstainstansrättens dom av den 15 september 1998 i de förenade målen T-126/96 och T-127/96, BFM och EFIM mot kommissionen, REG 1998, s. II-3437, punkt 88).

97 Förstainstansrätten skall därför fastställa vilka upplysningar kommissionen förfogade över under det administrativa förfarandet.

98 Kommissionen har till stöd för sitt svaromål inkommit med de skrivelser av den 12 och den 19 oktober 1999 i vilka de nederländska myndigheterna besvarade kommissionens begäran om nödvändiga upplysningar. Det framgår inte av dessa skrivelser att de nederländska myndigheterna åberopat riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag för att motivera det omtvistade stödet, trots att detta uppgavs vara ägnat åt en "storskalig gödselbearbetningsanläggning".

99 Kommissionen gjorde ändå i punkt 3.3.2 i beslutet att inleda förfarandet en preliminär bedömning av frågan huruvida de sex stödåtgärderna var förenliga med riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag. Efter att ha återgivit de relevanta bestämmelserna i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag uppgav kommissionen bland annat följande:

"Endast för Fleuren Compost BV låg stödnivån under det maximibelopp som fastställs i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag.

De nederländska myndigheterna har inte lämnat bevis för att de sex företagen uppfyller kriterierna i riktlinjerna för statligt stöd till små och medelstora företag och de har heller inte motiverat stödet på denna grund. Kommissionen finner därför att villkoren i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag inte är uppfyllda."

100 Såsom det har angivits ovan i punkt 22 har varken de nederländska myndigheterna eller sökanden lämnat några upplysningar till kommissionen till följd av offentliggörandet av anmodan att inkomma med synpunkter.

101 Eftersom det, trots kommissionens föreläggande att lämna upplysningar med stöd av artikel 10.3 i förordning nr 659/1999 och trots dess anmodan att inkomma med upplysningar med stöd av artikel 88.2 EG, var omöjligt för kommissionen att avgöra huruvida det omtvistade stödet uppfyllde villkoren i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag, kunde den med rätta mot bakgrund av de upplysningar som den förfogade över slå fast att dessa riktlinjer inte var tillämpliga på ifrågavarande stöd.

102 Även om det skulle anses att sökanden uppfyller villkoren i punkt 3.2 i riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag, vilket sökanden har påstått utan att förebringa någon formell bevisning härom, krävs det ändå, för att sökandens talan skall bifallas på denna grund, att sökanden styrker att kommissionen har gjort en uppenbart oriktig bedömning då den i skäl 35 i det ifrågasatta beslutet slog fast att det inte var styrkt att principen i punkt 4.1 i nämnda riktlinjer efterlevts. Sökanden har emellertid inte förebringat någon som helst bevisning med denna innebörd och har heller inte påstått att kommissionen gjort en sådan oriktig bedömning. Sökandens argument skall därför lämnas utan avseende.

103 Talan kan därför inte bifallas på den fjärde grundens andra del.

Den tredje delgrunden avseende en uppenbart oriktig bedömning av huruvida det aktuella stödet är förenligt med riktlinjerna för miljöstöd

— Det ifrågasatta beslutet

104 Kommissionen gav i skälen 39 och 40 i det ifrågasatta beslutet följande redogörelse avseende frågan huruvida det aktuella stödet var förenligt med riktlinjerna för miljöstöd:

"(39) Men även om miljöskyddsriktlinjerna skulle vara tillämpliga kan, enligt punkt 3.2.3 B gällande stöd som uppmuntrar företagen att gå längre än de bindande miljönormerna, stöd endast beviljas till investeringar som är inriktade på en avsevärt högre nivå av miljöskydd än vad som krävs genom de bindande normerna. De nederländska myndigheterna har inte lämnat några bevis för att så var fallet för de berörda åtgärderna. Kommissionen betvivlar att gödselbearbetningsanläggningarna kan bidra till att de mål som fastslås i [rådets] direktiv 91/676/EEG [av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (EGT L 375, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 192)] kan överskridas, eftersom minst fyra av experimentfabrikerna som fick bidrag då [BPM-]ordningen ännu gällde har fått läggas ned. Enligt kommissionen är det alltså uteslutet att stödet som utbetalats efter det att ordningen upphört att gälla kan motiveras på samma grunder som de som ledde till BPM-ordningens undantagsvis beviljade förlängning.

(40) Kommissionen undersökte även ifall åtgärderna kunde ses som stöd för att underlätta för företag att anpassa sig till nya bindande miljönormer. På

grundval av tillgänglig information anser kommissionen att kraven i punkt 3.2.3 A i miljöskyddsriktlinjerna inte är uppfyllda. Där tillåts statligt stöd upp till 15% brutto av de stödberättigande kostnaderna, endast för begränsad tid och till anläggningar som varit i drift sedan minst två år då de nya normerna och kraven träder i kraft. I strid med dessa villkor beviljades stöd till nya gödselbearbetningsfabriker med en stödnivå på upp till 35%."

— Parternas argument

105 Sökanden har anfört att det omtvistade stödet, i motsats till vad kommissionen gjorde gällande i det ifrågasatta beslutet, uppfyller kriterierna i riktlinjerna för miljöstöd.

106 Det framgår för det första av miljökonsekvensbedömningen av den 25 augusti 1994, som sökanden bifogat sin ansökan om stöd, liksom av det positiva yttrande som den rådgivande kommittén för gödselbearbetning avgav den 22 maj 1995, att de aktuella investeringarna verkligen var avsedda att möjliggöra ett betydligt högre miljöskydd än enligt bindande normer särskilt i det att utsläppen av ammoniak och den dåliga lukten därigenom helt skulle elimineras. Sökanden har utgått från att kommissionen hade tillgång till dessa upplysningar och har tillagt att kommissionen i annat fall borde ha begärt dem från Nederländerna.

107 För det andra hade kommissionen själv i skäl 11 i det ifrågasatta beslutet medgivit att stödnivån beträffande sökanden endast uppgick till 4,5 procent. Sökanden har

därför gjort gällande att kommissionen inte rimligtvis hade fog för att, i skäl 40 i detta beslut, slå fast att stödnivån uppgick till 35 procent och att det därför var uteslutet att riktlinjerna för miljöstöd kunde tillämpas på sökanden. Sökanden uppgav emellertid i sin replik att den aldrig har påstått att det aktuella stödet var avsett till anpassning av befintliga anläggningar till nya normer.

108 Kommissionen har tillbakavisat alla dessa argument och har huvudsakligen hänvisat till skälen 39–40 i det ifrågasatta beslutet samt till punkt 3.3.2 i beslutet att inleda förfarandet.

— Förstainstansrättens bedömning

109 Vad för det första gäller frågan huruvida punkt 3.2.3 A i riktlinjerna för miljöstöd skall tillämpas på det omtvistade stödet är det tillräckligt att påpeka att denna bestämmelse endast avser stöd till "anläggningar som har varit i drift i minst två år när de nya normerna eller nya förpliktelserna börjar gälla".

110 Det är emellertid utrett att det omtvistade stödet har beviljats avseende uppförandet av en ny gödselbearbetningsanläggning.

111 Eftersom detta villkor för tillämpningen av punkt 3.2.3 A i riktlinjerna för miljöstöd inte var uppfyllt, är det inte relevant huruvida det omtvistade stödet överskred den maximala nivå på 15 procent brutto av de stödberättigande kostnaderna som anges i denna bestämmelse.

112 Vad för det andra gäller frågan huruvida punkt 3.2.3 B i riktlinjerna för miljöstöd skall tillämpas på det omtvistade stödet skall det erinras om att det enligt denna bestämmelse endast är möjligt att bevilja stöd för åtgärder som "gör det möjligt att uppnå betydligt högre miljöskydd än enligt bindande normer".

113 Trots de tvivel som kommissionen gav uttryck för i punkt 3.3.2 i beslutet att inleda förfarandet har varken sökanden eller de nederländska myndigheterna lämnat några uppgifter som kan styrka att det omtvistade stödet uppfyller detta villkor.

114 Även om de handlingar som sökanden åberopat i förevarande förfarande skulle kunna beaktas trots den rättspraxis som förstainstansrätten hänvisat till ovan i punkterna 50 och 51 utgör de inte bevis för att det aktuella stödet skulle kunna göra det möjligt att uppnå betydligt högre miljöskydd än enligt bindande normer. I den miljökonsekvensbedömning av den 25 augusti 1994 som sökanden har utfört och bifogat sin ansökan om stöd anges, såsom kommissionen har påpekat, längst ned på sidan 23 endast att "[u]tsläppen har jämförts med gällande normer och det framgår att de gott och väl uppfyller kraven däri". I yttrandet av den 22 maj 1995 av rådgivande kommittén för gödselbearbetning anges likaledes endast att "ammoniak och lukter elimineras i luftreningsanläggningen enligt normerna i provisoriska föreskrifter". Sökanden själv har dessutom i sin ansökan betonat att det är enligt "de nederländska myndigheternas föreskrifter som [den] framställer gödselblandning i slutna anläggningar i syfte att undvika dålig lukt" och att sökandens "höga produktionskostnader följaktligen beror på lagstiftning".

115 Sökanden har inte styrkt att riktlinjerna för miljöstöd var tillämpliga på det aktuella stödet och talan skall därför inte bifallas på den fjärde grundens tredje del.

116 Talan skall således inte bifallas på den fjärde grunden.

*Den femte grunden avseende åsidosättande av motiveringsskyldigheten*

Parternas argument

117 Sökanden har gjort gällande att kommissionen inte tillräckligt har motiverat sina slutsatser att det omtvistade stödet inte omfattas av tillämpningsområdet för BPM-ordningen, riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag respektive riktlinjerna för miljöstöd. Kommissionen har heller inte tillräckligt motiverat sin slutsats att det omtvistade stödet kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna eller snedvrida konkurrensen på den gemensamma marknaden.

118 Kommissionen anser att det ifrågasatta beslutet är tillräckligt motiverat.

Förstainstansrättens bedömning

119 Enligt fast rättspraxis skall den motivering som krävs enligt artikel 253 EG vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen skall klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att domstolen ges möjlighet att utöva sin prövningsrätt (se, bland annat, domstolens

dom av den 13 mars 1985 i de förenade målen 296/82 och 318/82, Nederländerna och Leeuwarder Papierwarenfabriek mot kommissionen, REG 1985, s. 809, punkt 19, svensk specialutgåva, volym 8, s. 103, och domen i det ovan i punkt 43 nämnda målet kommissionen mot Sytraval och Brink's France, punkt 63).

120 När det gäller till exempel frågan hur en stödåtgärd skall betecknas, kräver denna princip att kommissionen anger skälen till att den anser att den ifrågavarande åtgärden omfattas av tillämpningsområdet för artikel 87.1 EG. Även om det framgår av de omständigheter mot bakgrund av vilka stödet beviljades att stödet är av sådant slag att det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen, åligger det kommissionen att åtminstone redogöra för dessa omständigheter i motiveringen till sitt beslut (domstolens dom av den 7 juni 1988 i mål 57/86, Grekland mot kommissionen, REG 1988, s. 2855, punkt 15, och av den 24 oktober 1996 i de förenade målen C-329/93, C-62/95 och C-63/95, Tyskland m.fl. mot kommissionen, REG 1996, s. I-5151, punkt 52).

121 Det skall slutligen erinras om att även om det står klart att kommissionen är skyldig att i skälen till sitt beslut åtminstone ange de omständigheter mot bakgrund av vilka ett stöd har beviljats när dessa gör det möjligt att visa att stödet kan påverka handeln mellan medlemsstaterna (domstolens dom av den 14 oktober 1987 i mål 248/84, Tyskland mot kommissionen, REG 1987, s. 4013, punkt 18, och av den 19 september 2002 i det ovan i punkt 48 nämnda målet Spanien mot kommissionen, punkt 54), så är den inte skyldig att visa vilken faktisk verkan det stöd som redan beviljats har haft. Om så hade varit fallet skulle detta krav nämligen ha lett till att de medlemsstater som utbetalar stöd i strid med sin underrättelseskyldighet enligt artikel 88.3 EG gynnas i förhållande till de stater som underrättar kommissionen om stödet under planeringsstadiet (domstolens dom av den 14 februari 1990 i mål C-301/87, Frankrike mot kommissionen, kallat Boussac, REG 1990, s. I-307, punkterna 32 och 33, svensk specialutgåva, volym 10, s. 303, och i det ovan i punkt 48 nämnda målet Spanien mot kommissionen, punkt 54).

122 Mot bakgrund av denna rättspraxis framgår det inte att kommissionen i förevarande fall har underlåtit att uppfylla sin skyldighet att tillräckligt motivera det ifrågasatta beslutet.

123 Kommissionen förklarade nämligen i skälen 21–24 i det ifrågasatta beslutet klart och tydligt varför den ansåg att den ifrågavarande åtgärden utgjorde statligt stöd och att den var av sådant slag att den kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen i den mening som avses i artikel 87.1 EG.

124 Kommissionen förklarade likaså i skälen 13 och 14, 17–20 samt 25 i det ifrågasatta beslutet varför den, i motsats till vad Nederländerna gjort gällande, ansåg att åtgärden inte omfattades av tillämpningsområdet för BPM-ordningen och att den därför skulle anses som ett nytt stöd vilket beviljats i strid med bestämmelserna i artikel 88.3 EG.

125 Kommissionen redogjorde likaså tillräckligt för skälen till att den ansåg att den aktuella åtgärden inte omfattades av tillämpningsområdet för riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag (skälen 32–35 i det ifrågasatta beslutet) respektive riktlinjerna för miljöstöd (skälen 36–44 i det ifrågasatta beslutet).

126 Enligt den rättspraxis som angivits ovan i punkt 121 var kommissionen heller inte skyldig att i det ifrågasatta beslutets motivering ange vilken faktisk verkan det omtvistade stödet haft.

127 Det är vidare uppenbart att denna motivering har möjliggjort för sökanden att få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och för förstainstansrätten att utöva sin prövningsrätt

128 Talan skall följaktligen inte bifallas på den femte grunden.

*Den sjätte grunden avseende åsidosättande av principen om skydd för berättigade förväntningar*

Parternas argument

129 Sökanden har i huvudsak hävdat att den, med hänsyn till att den är ett litet familjeföretag, till att den inte kände till gällande lagstiftning och till de förhållanden under vilka det ifrågavarande stödet beviljades, hade rätt att förvänta sig att åtgärden var rättsenlig. Sökanden har bland annat framhållit att den före utgången av år 1994 hade fått bekräftelse på att den hade rätt till detta stöd och att det i skrivelsen av den 21 december 1995, varigenom de nederländska myndigheterna underrättade sökanden om att stödet slutligt beviljats (se ovan punkt 14), inte angavs att kommissionens godkännande var ett villkor för att stödet skulle kunna beviljas. Sökanden har även hänvisat till de omständigheter som angivits ovan i punkterna 64–66.

130 Sökanden har dessutom gjort gällande att kommissionen har åsidosatt principen om skydd för berättigade förväntningar genom att inleda förfarandet enligt artikel 88.2 EG den 23 september 2000, det vill säga mer än tre år efter det att sökanden slutligt beviljades stödet, mer än fyra år efter bekräftelsen om att stödet beviljats och nästan sex år efter det att ansökan gjordes och efter det att de nederländska myndigheterna bekräftade att de mottagit denna.

131 Sökanden har tillagt att det enligt vad kommissionen själv har uppgivit var i december 1997 som denna mottog ett klagomål avseende beviljandet av rättsstridiga stöd enligt BPM-ordningen. Med hänsyn till tidpunkten då det omtvistade stödet utlovades och betalades ut och med hänsyn till de föregående omständigheterna, det vill säga godkännandet av BPM-ordningen, borde kommissionen enligt sökanden inte ha väntat till mitten av år 1999 innan den med stöd av artikel 10.3 i förordning nr 659/1999 sände en begäran om upplysningar till Nederländerna.

132 Sökanden konstaterade vidare i sin replik att kommissionen redan den 21 augusti 1995 hade sänt en skrivelse till Nederländerna av vilken det framgår att kommissionen kände till fem ansökningar om stöd vilka då ännu inte avgjorts och att kommissionen hade begärt att dessa skulle anmälas inom en månad. Enligt sökanden har varje stödmottagare rätt att förvänta sig att den som beviljar stöd efterkommer en sådan uttrycklig begäran från kommissionen.

133 Kommissionen har tillbakavisat alla dessa argument.

Förstainstansrättens bedömning

134 Såsom förstainstansrätten har slagit fast ovan omfattades det aktuella stödet varken av beslutet om förlängning, av riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag eller av riktlinjerna för miljöstöd. Underlåtenheten att anmäla detta stöd till kommissionen innebär därför ett åsidosättande av bestämmelserna i artikel 88 EG.

135 Det följer av fast rättspraxis att företag som mottar stöd, med hänsyn till att kommissionens kontroll av statligt stöd enligt artikel 88 EG är tvingande, emellertid i princip inte kan ha berättigade förväntningar på att stödet är lagenligt såvida det inte beviljats i enlighet med förfarandet i nämnda artikel. En omdömesgill ekonomisk aktör skall nämligen i normala fall kunna avgöra om detta förfarande har följts även om den berörda medlemsstaten bär ett sådant ansvar för att beslutet att bevilja stöd är rättsstridigt att en återkallelse av detta synes strida mot god tro (domstolens dom av den 20 september 1990 i mål C-5/89, kommissionen mot Tyskland, REG 1990, s. I-3437, punkt 14, svensk specialutgåva, volym 10, s. 499, och av den 20 mars 1997 i mål C-24/95, Alcan Deutschland, REG 1997, s. I-1591, punkt 25).

136 Rättspraxis utesluter visserligen inte att mottagare av ett rättsstridigt stöd i återkravsförfarandet kan åberopa exceptionella omständigheter som medför att de hade berättigade förväntningar på att stödet var lagenligt för att motsätta sig att återbetala det (domstolens dom av den 20 september 1990 i det ovan i punkt 135 nämnda målet kommissionen mot Tyskland, punkt 16, och av den 10 juni 1993 i mål C-183/91, kommissionen mot Grekland, REG 1993, s. I-3131, punkt 18, domen i de ovan i punkt 96 nämnda förenade målen BFM och EFIM mot kommissionen, punkt 69).

137 Det framgår emellertid underförstått av domstolens rättspraxis (domstolens dom av den 20 september 1990 i det ovan i punkt 135 nämnda målet kommissionen mot Tyskland, punkterna 13–16, och domen i det ovan i punkt 135 nämnda målet Alcan Deutschland, punkterna 24 och 25), och förstainstansrätten har vid två tillfällen uttryckligen slagit fast (förstainstansrättens dom av den 8 juni 1995 i mål T-459/93, Siemens mot kommissionen, REG 1995, s. II-1675, punkterna 104 och 105, och av den 27 januari 1998 i mål T-67/94, Ladbroke Racing mot kommissionen, REG 1998, s. II-1, punkt 83), att stödmottagarna på grundval av tillämpliga nationella bestämmelser kan åberopa sådana exceptionella omständigheter endast inom ramen för ett återkravsförfarande vid nationella domstolar och att det endast ankommer på de nationella domstolarna att, i förekommande fall efter att ha begärt förhandsavgörande av domstolen för tolkningen, bedöma omständigheterna i målet.

138 Förstainstansrätten finner under alla förhållanden att inte någon av de omständigheter som sökanden åberopat kan utgöra skäl för att ogiltigförklara det ifrågasatta beslutet.

139 Det skall för det första påpekas att det i artikel 16 i BPM-ordningen anges att rätt till stöd endast föreligger om kommissionen har givit sitt godkännande.

140 Vad avser sökandens påstådda okunnighet om tillämpliga bestämmelser är det tillräckligt att erinra om att stödmottagarna på grund av sin storlek inte kan befrias från att hålla sig informerade om gemenskapsrättsliga bestämmelser. I annat fall skulle detta kunna vara till men för gemenskapsrättens ändamålsenliga verkan (förstainstansrättens dom av den 15 juni 2000 i de förenade målen T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 och T-23/98, REG 2000, s. II-2319, punkt 172, och av den 29 september 2000 i mål T-55/99, CETM mot kommissionen, REG 2000, s. II-3207, punkt 127).

141 Omständigheten att sökanden inte informerades av de nederländska myndigheterna om det pågående administrativa förfarandet, även om det finns goda skäl härför, kan inte heller anses utgöra en sådan exceptionell omständighet som kunde ligga till grund för sökandens berättigade förväntningar avseende det omtvistade stödets rättsenlighet (domen i de ovan i punkt 140 nämnda förenade målen CETM mot kommissionen, punkt 127).

142 Sökanden har heller inte hävdat att kommissionen har givit tydliga försäkringar som hos sökanden väckt grundade förhoppningar beträffande de berörda stödens rättsenlighet (förstainstansrättens dom av den 31 mars 1998 i mål T-129/96, Preussag Stahl mot kommissionen, REG 1998, s. II-609, punkt 78, och av den

5 juni 2001 i mål T-6/99, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi mot kommissionen, REG 2001, s. II-1523, punkt 185). Det framgår tvärtom av beslut C 17/90 (ex N 88/90) av den 14 december 1990 att kommissionen hade avsett att begränsa sitt godkännande av BPM-ordningen till att gälla endast under åren 1990–1994 och att kommissionen därvid hade klargjort att den avsåg att inta en *a priori* negativ ståndpunkt inför allt nytt stöd som Nederländerna planerade. Kommissionen hade dessutom genom skrivelse av den 21 augusti 1995 anmodat Nederländerna att till kommissionen anmäla varje enskilt stöd som beviljats enligt BPM-ordningen efter den 31 december 1994.

143 Sökanden har hävdat att de nederländska myndigheterna i ett dokument med rubriken "Motivering till den officiella tidningen avseende ändringen den 13 oktober 1994" tydligt hade uppgivit att ansökningar om stöd som ingivits före den 1 januari 1995 skulle prövas inom ramen för BPM-ordningen och att de omfattades av kommissionens godkännande. Det skall med avseende på detta argument påpekas att det ifrågasatta beslutets rättsenlighet på intet sätt påverkas av att de nederländska myndigheterna oriktigt kan ha väckt förhoppningar utan att kommissionen ens underrättades därom. Att medge en sådan möjlighet skulle innebära att artiklarna 87 EG och 88 EG fråntogs all ändamålsenlig verkan i den mån som de nationella myndigheterna på så sätt skulle kunna stödja sig på sitt eget rättsstridiga beteende eller oaktsamhet för att frånta de beslut som kommissionen har antagit i enlighet med dessa bestämmelser i fördraget all verkan (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 20 september 1990 i det ovan i punkt 135 nämnda målet kommissionen mot Tyskland, punkt 17, och av den 14 januari 1997 i mål C-169/95, Spanien mot kommissionen, REG 1997, s. I-135, punkt 48, generaladvokaten Sir Gordon Slynns förslag till avgörande inför domstolens dom av den 24 november 1987 i mål RSV mot kommissionen, REG 1987, s. 4617, 4639 och 4652).

144 Även om det är beklagligt att de nederländska myndigheterna lämnat felaktiga uppgifter i sitt meddelande av den 13 oktober 1994, har dessa uppgifter emellertid inte kunnat ge upphov till några berättigade förväntningar hos sökanden med avseende på kommissionens agerande.

145 Vad gäller det administrativa förfarandets längd skall det erinras om att det grundläggande rättssäkerhetskravet utgör ett hinder för att kommissionen på obestämd tid dröjer med utövandet av sin behörighet (domstolens dom av den 14 juli 1972 i mål 52/69, REG 1972, s. 787, punkt 21, och domen i de ovan i punkt 41 nämnda förenade målen Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, punkt 140). Domstolen slog i dom av den 24 november 1987 i mål 223/85, RSV mot kommissionen (REG 1987, s. 4617) fast att när kommissionen, i fråga om ett statligt stöd som var avsett att täcka ytterligare kostnader i samband med en åtgärd för vilken godkänt stöd beviljats och vars prövning inte krävde en fördjupad granskning, först 26 månader efter det att stödet anmälts fattade ett beslut att nämnda stöd var oförenligt med den gemensamma marknaden och att det skulle upphävas, kunde denna försening ge upphov till sådana berättigade förväntningar hos stödmottagaren som utgjorde hinder för att kommissionen ålade de nationella myndigheterna att återkräva stödet.

146 Det skall således bedömas huruvida kommissionen i förevarande fall har dröjt orimligt länge med att vidta åtgärder.

147 Det framgår vid en granskning av handlingarna i målet att anmärkningen att kommissionen dröjt orimligt länge med att vidta åtgärder skall lämnas utan avseende. Kommissionen kontaktade nämligen omedelbart de nederländska myndigheterna efter det att den genom flera klagomål fått kännedom om det stöd som Nederländerna beviljat efter utgången den period som omfattades av beslutet om förlängning. Kommissionen började redan den 21 augusti 1995 att ställa frågor till dessa myndigheter angående fem liknande stöd vilka enligt uppgift till kommissionen fortfarande var föremål för bedömning. Kommissionen anmodade därvid de nederländska myndigheterna att underrätta kommissionen om varje fall då BPM-ordningen tillämpats efter den 31 december 1994. Det ifrågavarande stödet beviljades genom beslut som delgavs sökanden den 21 december 1995 och betalades genom delbetalningar mellan den 23 april 1996 och den 3 oktober 1997 utan att kommissionen underrättades därom. Kommissionen mottog ett nytt klagomål avseende ett liknande stöd som beviljats ett annat

företag i december 1997 och begärde därför ytterligare upplysningar av de nederländska myndigheterna genom skrivelse av den 22 januari 1998, vilken åtföljdes av två påminnelser av den 15 april och den 29 juli 1998. Kommissionen underrättades officiellt om det aktuella stödet först genom de nederländska myndigheternas skrivelse av den 6 augusti 1998 innehållande en förteckning över projekt för vilka stöd beviljats vid tidpunkter som enligt kommissionen inte omfattades av beslutet om förlängning. Efter att ha granskat samtliga handlingar i ärendet anmodade kommissionen den 15 juli 1999 med stöd av artikel 10.3 i förordning nr 659/1999 de nederländska myndigheterna att lämna upplysningar. Efter att ha fått viss information från dessa myndigheter den 12 och den 19 oktober 1999 inledde kommissionen genom skrivelse av den 17 maj 2000 det formella granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG avseende sex fall där stöd utbetalats efter det att BPM-ordningen upphört att gälla. Kommissionen fattade slutligen det ifrågasatta beslutet den 13 december 2000.

148 Det följer av samtliga dessa omständigheter att sökanden inte med framgång kan göra gällande att kommissionen har dröjt orimligt länge med att vidta åtgärder.

149 Talan skall följaktligen inte bifallas på den sjätte grunden.

*Den sjunde grunden avseende åsidosättande av rätten att yttra sig*

Parternas argument

150 Sökanden har gjort gällande att kommissionen, sedan den konstaterat att upplysningarna från de nederländska myndigheterna var otillräckliga, kunde och borde ha anmodat de berörda företagen att styrka att villkoren för att tillämpa riktlinjerna för stöd till små och medelstora företag eller riktlinjerna för miljöstöd var uppfyllda.

151 Sökanden har i sin replik inte förnekat att de berörda företagen informerats genom offentliggörandet i den officiella tidningen men har likväl uppgivit att den inte hade kännedom därom. Sökanden anser det omöjligt och rent av absurt att dagligen kontrollera innehållet i den officiella tidningen och har tillagt att Nederländerna borde ha informerat den om kommissionens avsikter.

152 Kommissionen har tillbakavisat dessa argument.

Förstainstansrättens bedömning

153 Denna grund ger upphov till i huvudsak samma spörsmål som dem som redan berörts ovan i punkt 38. Talan skall följaktligen av de skäl som angivits ovan i punkterna 40–48 inte bifallas på denna grund.

**Rättegångskostnader**

154 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att sökanden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom sökanden har tappat målet, skall kommissionens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(andra avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

1) **Talan ogillas.**

2) **Sökanden skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Forwood Pirrung Mengozzi

Meij Vilaras

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 14 januari 2004.

H. Jung N.J. Forwood

Justitiesekreterare Ordförande